

Učebné osnovy predmetu

Slovenský jazyk a literatúra

Forma štúdia: osemročné štúdium

Predmet je povinným predmetom podľa štátneho vzdelávacieho programu.

Ciele predmetu

Predmet vychádza z aktuálneho štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá v príslušnej forme štúdia a v plnej miere rešpektuje formulované ciele predmetu. V príslušných ročníkoch štúdia rozpracováva ciele predmetu nasledovne:

Ročník	Konkretizované ciele predmetu v ročníku
1. ročník	Žiak: - osvojí si zásady spisovnej ústnej a písomnej komunikácie, - zdokonaľuje techniku čítania a čítanie s porozumením primeraných textov, - rozlišuje umelecký a vecný text a identifikuje ich základné znaky, - rozširuje aktívnu slovnú zásobu a využíva primerané jazykové prostriedky, - upevňuje pravopisné a gramatické návyky v písomnom prejave, - vytvára jednoduché ústne a písomné prejavy podľa komunikačného zámeru, - orientuje sa v základných literárnych druhoch a žánroch, - reprodukuje obsah prečítaného textu a vyjadruje svoje čitateľské zážitky, - rozvíja schopnosť aktívne počúvať a primerane reagovať v komunikácii, - využíva základné informačné zdroje pri samostatnej práci.
2. ročník	Žiak: - rozvíja kultivovaný ústny a písomný prejav v rôznych komunikačných situáciách, - uplatňuje pravopisné a gramatické pravidlá v písomných prejavoch, - analyzuje štruktúru textu a vyhľadáva hlavné a vedľajšie informácie, - rozširuje slovnú zásobu a vhodne využíva synonymá a ďalšie jazykové prostriedky, - tvorí jednoduché slohové útvary podľa ich funkcie a kompozície, - rozlišuje literárne druhy a základné žánrové znaky literárnych diel, - charakterizuje literárne postavy, prostredie a dej, - vyjadruje vlastný názor na prečítané texty a primerane ho odôvodňuje, - získava a spracúva informácie z rôznych zdrojov, - rozvíja čitateľskú gramotnosť a pozitívny vzťah ku knihám.
3. ročník	Žiak: - samostatne používa spisovný jazyk v ústnej i písomnej komunikácii,

	- uplatňuje poznatky z lexikológie, morfológie a syntaxe vo vlastných prejavoch, - vytvára vecne správne a kompozične usporiadané texty, - kriticky pracuje s informáciami a posudzuje ich význam pre riešenie úloh, - rozlišuje jazykové štýly a slohové postupy primerane veku, - interpretuje literárne texty s využitím základnej literárnovednej terminológie, - analyzuje kompozíciu, tému a hlavnú myšlienku literárneho diela, - porovnáva literárnych hrdinov a ich konanie, - rozvíja schopnosť formulovať a obhajovať vlastné názory, - vytvára prezentácie, referáty a jednoduché projekty.
4. ročník	Žiak: - pohotovo a kultivovane komunikuje v rozmanitých komunikačných situáciách, - tvorí jazykovo správne, štylisticky primerané a logicky usporiadané texty, - efektívne využíva získané poznatky o jazyku pri analýze a tvorbe textov, - kriticky vyhodnocuje informácie a rozpoznáva manipulatívne a dezinformačné prvky, - argumentuje, diskutuje a obhajuje vlastné stanoviská pri rešpektovaní pravidiel komunikácie, - interpretuje umelecké texty v širších kultúrnych a historických súvislostiach, - využíva literárnovedné pojmy pri analýze literárnych diel, - hodnotí literárne diela z čitateľského a estetického hľadiska, - samostatne vyhľadáva, triedi a spracúva informácie z čitateľského a estetického hľadiska, - samostatne vyhľadáva, triedi a spracúva informácie z rôznych zdrojov, - pripravuje sa na štúdium na vyššom stupni gymnázia rozvíjaním komunikačných, čitateľských a interpretačných kompetencií.
5. ročník	Žiak: - osvojí si základné zásady spisovnej ústnej a písomnej komunikácie, - rozvíja kultivovaný ústny prejav a primerane reaguje v komunikačných situáciách, - zdokonaľuje techniku čítania a čítanie s porozumením, - rozlišuje vecný a umelecký text, identifikuje ich základné znaky, - rozširuje aktívnu slovnú zásobu a využíva jazykové príručky, - upevňuje a aplikuje poznatky zo zvukovej, lexikálnej a morfolologickej roviny jazyka, - tvorí základné slohové útvary podľa komunikačného zámeru, - vyhľadáva a spracúva informácie z rôznych zdrojov, - analyzuje jednoduchšie literárne texty a rozpoznáva literárne druhy a základné žánre, - formuluje vlastné čitateľské zážitky a hodnotiace postoje k prečítaným dielam.
6. ročník	Žiak: - zvyšuje úroveň jazykovej a štylistickej správnosti svojich prejavov, - uplatňuje poznatky zo slovtvorby, tvaroslovía a syntaxe pri tvorbe vlastných textov, - vytvára kompozične ucelené a logicky usporiadané texty,

	- využíva vhodné jazykové prostriedky vzhľadom na komunikačnú situáciu a adresáta, - rozpoznáva a interpretuje významové a štylistické prostriedky v texte, - rozvíja schopnosť argumentovať a obhajovať vlastný názor, - analyzuje literárne diela z hľadiska témy, kompozície a postáv, - spája literárne dielo s historickým a kultúrnym kontextom jeho vzniku, - vytvára slohové útvary využívajúce opisný a rozprávací slohový postup, - využíva efektívne stratégie učenia a práce s informáciami.
7. ročník	Žiak: - samostatne a kriticky pracuje s odbornými, publicistickými a umeleckými textami, - hodnotí spoľahlivosť informačných zdrojov a rozpoznáva dezinformácie, - uplatňuje pravidlá jazykovej normy a štylistickej primeranosti, - používa argumentáciu v diskusii a rešpektuje zásady kultúrnej komunikácie, - tvorí výkladové, úvahové a publicistické texty, - interpretuje literárne diela s využitím literárnovednej terminológie, - porovnáva literárne smery, obdobia a autorské poetiky, - identifikuje významové a kompozičné prvky literárneho diela a vysvetľuje ich funkciu, - prepája poznatky z literatúry s poznatkami z histórie, umenia a spoločenských vied, - rozvíja tvorivé písanie a schopnosť samostatnej interpretácie textu.
8. ročník	Žiak: - komplexne uplatňuje komunikačné, jazykové a interpretačné kompetencie, - samostatne tvorí kultivované, vecne správne a štylisticky primerané prejavy, - argumentačne obhajuje svoje názory v ústnej aj písomnej forme, - kriticky hodnotí rôzne typy textov a informácií, - efektívne využíva odborné zdroje a správne cituje použité informácie, - analyzuje a interpretuje literárne diela v širších kultúrnych, historických a spoločenských súvislostiach, - hodnotí literárne smery, žánre a autorské postupy, - pripravuje sa na externú časť a ústnu formu maturitnej skúšky, - prezentuje výsledky vlastnej práce kultivovaným a presvedčivým spôsobom.

Vzdelávacie štandardy

Predmet vychádza z aktuálneho štátneho vzdelávacieho programu pre gymnáziá v príslušnej forme štúdia a v plnej miere rešpektuje formulované štandardy (obsahový a výkonový) pre príslušnú tematickú časť / tematický okruh. V tabuľke nižšie je uvedené rozdelenie jednotlivých tém do ročníkov štúdia, pričom k téme je následne priradená aj tematická časť / tematický okruh príslušného štátneho vzdelávacieho programu pre predmet. V štátnom vzdelávacom programe sú následne k tematickej časti / tematickému okruhu priradené jednotlivé štandardy (obsahový aj výkonový). Priradením tematickej časti / tematického okruhu k danej téme v jednotlivých ročníkoch pripájame k téme aj konkrétne štandardy.

Ročník	Téma	Tematická časť / celok podľa ŠVP
1.	Opakovanie učiva 5. ročníka Základné pravidlá v prejave. Význam slov. Tvaroslovie – základy práce so slovnými druhmi. Jednoduché rozprávanie a opis, interview. Zvuková rovina jazyka a pravopis Neverbálne aspekty prejavu. Rozprávanie v prvej a tretej osobe. Významová rovina jazyka Citové zafarbenie slov. Slovotvorba a odvodzovanie slov. Tvaroslovie Podstatné mená. Ilustrácie. Statický a dynamický opis Prídavné mená a ich druhy.	

	Rozprávania a opis. Zámená a ich druhy. Charakteristika Číslovky. Slovesá a ich druhy. Diskusia, argument, protiargument. Príslovky. Predložky. Spojky. Citoslovčia. Skladba (Jednoduchá veta) Základné vetné členy, prisudzovací sklad. Malé žánre folklóru Umenie, príslovia, porekadlá, pranostiky, hádanky, anekdoty. Básne, piesne, balady, bájky a báje, dobrodružné príbehy Vybrané podľa učebnice.	
2.	Zvuková rovina jazyka a pravopis Spisovné a nespisovné slová. Efektívna a asertívna komunikácia. Významová rovina jazyka Slová podľa pôvodu (cudzie slová), podľa dobového výskytu (nové slová, archaizmy a i.), skracovanie slov. Príhovor, prívät. Tvaroslovie Ohybné a neohybné slovné druhy. Rozvíjanie poznatkov o slovných druhoch. Čítanie s porozumením (graf, tabuľka). Charakteristika - slohová práca.	

	Umelecký opis - slohová práca. Skladba (Jednoduchá veta) Rozvité vetné členy (predmet, príslovkové určenie). Vetné členy, jednočlenná veta. Poézia Čo je umenie? Vybrané podľa učebnice. Piesne Vybrané podľa učebnice. Próza (dobrodružná literatúra, western, fantastická literatúra, detektívka, dráma) Vybrané podľa učebnice.	
3.	Zvuková rovina jazyka a pravopis Oslovenie, vsuvka, prístavok. Výťah. Významová rovina jazyka Pomenovania a ich druhy, frazeologizmy. Slávnostný prejav – slohová práca. Tvaroslovie Rozvíjanie poznatkov o slovných druhoch (druhy, rody a vzory podstatných mien, druhy zámen, častice, opakovanie ostatných slovných druhov). Prihláška. Životopis – slohová práca. Skladba Prívlastok, prístavok, súvetie.	

	Poézia (ľúbostná lyrika, prírodná lyrika, modlitba) Vybrané podľa učebnice. Veršovaná epika Vybrané podľa učebnice. Próza (román, literatúra faktu, populárno-vedecká literatúra) Vybrané podľa učebnice.	
4.	Zvuková rovina jazyka a pravopis Slohové postupy a slohové útvary. Jazykové štýly (hovorový, náučný). Úvaha a výklad. Úradný list (administratívny štýl). Tvaroslovie (Morfológia) Zhrnutie poznatkov o slovných druhoch. Umelecký jazykový štýl. Rečnícky jazykový štýl. Skladba (Syntax) Jednoduchá veta a súvetie. Zápor v slovenčine. Jazykoveda. Lyrika (reflexívna lyrika, spoločenská lyrika, aforizmus). Vybrané podľa učebnice. Epika. Vybrané podľa učebnice. Dráma (tragédia, komédia, skeč / scénka, úvahy a zamyslenia).	

	Vybrané podľa učebnice.	
5.	Komunikácia Jazyk, jazykovedné disciplíny, druhy, princípy a prostriedky komunikácie. Učenie sa Prístupy k učeniu, učebné štýly, učebný plán. Práca s informáciami Pojem informácia. Zdroje informácií. Bibliografický odkaz. Ako na literatúru Základné pojmy. Literatúra. Literárna veda. Druhy literatúry. Autor. Rozprávač. Postava. Pásma reči. Staroveká literatúra – sumerská, hebrejská, antická. Vybrané podľa učebnice. Hovorový štýl, rozprávací slohový postup Slohotvorný proces, štýlotvorné činitele, jazykové štýly, slohové postupy a útvary/žánre. Rozprávací slohový postup. Rozprávanie – slohová práca. Grafické jazykové prostriedky Písmo, diakritika, interpunkcia, ortografia. Stredoveká literatúra Vybrané podľa učebnice. Administratívny štýl Humanistická a renesančná literatúra	

	Vybrané podľa učebnice. Beletrizovaný životopis – slohová práca. Lexikálna rovina jazyka Slovo. Význam slov, slovná zásoba (systém, dynamika, obohacovanie). Baroková literatúra Vybrané podľa učebnice. Klasicistická literatúra Vybrané podľa učebnice.	
6.	Umelecký štýl a rozprávací slohový postup Opisný slohový postup Charakteristika (rôzne druhy). Charakteristika – slohová práca. Preromantická literatúra Vybrané podľa učebnice. Romantická literatúra Vybrané podľa učebnice. Morfologická rovina jazyka – ohybné a neohybné slovné druhy Postromantická literatúra Vybrané podľa učebnice. Syntaktická rovina jazyka Syntax. Syntaktické jednotky. Sklady. Hlavné a vedľajšie vetné členy, jednoduché vety a súvetia, čiarky, polovetné konštrukcie. Realistická literatúra Vybrané podľa učebnice.	

	Publicistický štýl Masmediálna komunikácia. Médiá, on-line žurnalistika. Spravodajské, analytické, beletristické, propagačné útvary.	
7.	Syntax Súvetie. Kauzálna vzťahy v súvetí. Zložené súvetie. Nadvetná/textová syntax. Slovosled, vetosled. Konektory a konexia. Vedecká, odborná a pracovná komunikácia Náučný štýl. Výkladový slohový postup. Argumentácia, argumentačné chyby, analýza textov. Výklad – slohová práca. Premený realizmu Vybrané podľa učebnice. Literárna moderna Vybrané podľa učebnice. Moderná slovenská poézia Vybrané podľa učebnice. Avantgarda Vybrané podľa učebnice. Úvahové texty Úvaha, esej. – znaky, kompozícia Úvaha - slohová práca.	

	Zvukové jazykové prostriedky Zvuková rovina jazyka. Znelostná asimilácia. Výslovnosť hláskových skupín. Výslovnosť slov cudzieho pôvodu. Prozodické vlastnosti reči, modulácia. Návrat k spoločenskej funkcii literatúry (absurdná dráma, sociálne angažovaná literatúra, proletárska literatúra, sci-fi). Vybrané podľa učebnice.	
8.	Rečnícky štýl Znaky, charakteristika, žánre. Rečnícke prejavy – prednes. Neorealizmus Vybrané podľa učebnice. Literatúra v totalitných podmienkach. Vybrané podľa učebnice. Sloh – Diskusný príspevok Tvorba diskusného príspevku Diskusný príspevok – slohová práca. Existencializmus, nový román, absurdná dráma, magický realizmus, fantastická literatúra. Vybrané podľa učebnice. Jazyk a reč Jazyk, reč, písmo. Vývin slovenského jazyka. Sémantický trojuholník. Delenie jazykov. Národný jazyk a jazyková kultúra. Postmodernistická literatúra.	

	Vybrané podľa učebnice.	
--	-------------------------	--

Poznámka

Vzhľadom na štruktúru štátneho vzdelávacieho programu k predmetu je výkonový štandard, formulovaný prostredníctvom kľúčových jazykových kompetencií (čítanie s porozumením, písanie, hovorenie), napĺňaný v každom kontexte (každej uvedenej téme). Téma vytvára aplikačný kontext pre rozvoj uvedených komunikačných kompetencií.

V príslušných témach je v plnej miere akceptovaný aj obsahový štandard. Formulácia tém vo vyššie uvedenej tabuľke jasne deklaruje nadväznosť na príslušnú časť štátneho vzdelávacieho programu s definovaným obsahovým štandardom.

Vypracoval/a: Mgr. Miroslav Marko

Dátum: 6. júla 2026